

HISTORICA OLOMUCENSIA

42–2012

Sborník prací historických

XXX

KATEDRA HISTORIE

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Univerzita Palackého v Olomouci
Olomouc 2012

OBSAH

ČLÁNKY A STUDIE

Jan Stejskal <i>„Nejsem snad váš král i kněz?“ Tzv. caesaropapismus a ravennští arcibiskupové</i>	11
Lucie Toman <i>Dvojí podoba jednoty – vývoj úřadu bratrského soudce v českých zemích a Rzeczpospolité Obojga Narodów</i>	23
Veronika Chmelařová <i>Epizody jezuitského působení v katolicko-protestantském soužití města Těšína</i>	39
Martin Javor <i>Muž – slobodomurár. Hra alebo presvedčenie?</i>	63
Pavel Marek <i>Příspěvek k životopisu Msgre. Jana Šrámka</i>	81
Marek Šmíd <i>Kardinál Pietro Gasparri – přední muž vatikánské diplomacie</i>	101
Ondřej Kolář <i>Problematika četnictva v interpelacích Národního shromáždění 1918–1925</i>	115
Jana Burešová <i>Bohumil Laušman ve svých knižních exilových publikacích</i>	125
Milan Vyhlídal <i>Z činnosti leteckých instruktorů generálmajora Jana Reindla v Egyptě během Suezské krize</i>	135

Alena Kokešová
Druhý sjezd Svazu československých výtvarných umělců v roce 1964 a jeho vliv na liberalizaci výtvarné tvorby 155

Petr Orság
„Jak dál?“ – Diferenciace československých exilových médií po srpnu 1968 jako výraz proměny exilové veřejné sféry 175

ZPRÁVY

Martin Elbel
Zpráva o činnosti Katedry historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v akademickém roce 2010/2011 195

Jitka Mašátová
Inovace studia Historických věd na Univerzitě Palackého 201

Radmila Pavlíčková
Konstrukce mužské identity v ego-dokumentech od 16. do poloviny 20. století 205

RECENZE

Viera Vallová
Historia Ecclesiastica, I., 2010, č. 1.–2.
 Prešovská univerzita v Prešove,
 Prešov 2010. 211

Viera Vallová
Historia Ecclesiastica, II., 2011, č. 1.
 Prešovská univerzita v Prešove,
 Prešov 2011. 217

Magdaléna Jánošíková
 Anthony Bale:
Feeling Persecuted: Christian, Jews and Images of Violence in the Middle Ages.
 London 2010. 221

Jana Burešová Vladimír Velešík – Vladimír Velešík ml.: <i>Banín. 720 let malé obce na česko-moravském pomezí.</i> Banín 2011.	229
---	-----

Jana Burešová Jana Geršlová: <i>Co se skrývá za značkou?</i> <i>Historická encyklopedie podnikatelů.</i> Ostrava 2011.	233
---	-----

THE AUTHORS AND SUMMARIES

The Authors and Summaries.....	239
--------------------------------	-----

ČLÁNKY A STUDIE

„NEJSEM SNAD VÁŠ KRÁL I KNĚZ?“ TZV. CAESAROPAPISMUS A RAVENNŠTÍ ARCIBISKUPOVÉ

Jan Stejskal

RESUMÉ

Byzantská přítomnost na Apeninském poloostrově trvala od vylodění oddílů císaře Justiniana I. stovky let. Vliv Byzance je patrný v celé Itálii – zvláště však v teritoriích někdejšího Ravennského exarchátu. Právě zde došlo k míšení byzantského caesaropapismu s autokefalitou ravennského biskupství (později arcibiskupství). Je zřejmé, že koncept tzv. caesaropapismu prostě nemůže být aplikován na celou byzantskou éru, zvláště pak ne v Ravennském exarchátu. Koncept samotný je vhodný patrně jen pro období před ikonoklasmem, maximálně pak v jeho průběhu. Jisté znaky caesaropapismu byly reflektovány v rituálech investitury ravennských biskupů a arcibiskupů, projevíly se navíc i ve vztazích arcibiskupů k římským císařům franské a saské éry. Ze strany ravennských arcibiskupů byly tyto projevy daleko více poukazem na nezávislost na římském biskupovi než na byzantském císaři. Tato nezávislost (autokefalita) byla manifestována ve formě vlastního kolegia kardinálů, kteří teoreticky mohli (ve druhé instanci) volit římského biskupa. Ostatně samotný koncept autokefality (podobně jako koncept caesaropapismu) může být na ravennské arcibiskupství aplikován jen v jasně vymezeném období – nejen byzantské éry. Princip autokefality je do značné míry v Ravenně platný až do poloviny 11. století. Až v této době se atributy nezávislosti (autokefalita, trojitá investitura arcibiskupů) zcela vytrácí uzurpovány římskými biskupy.

SUMMARY*'BUT AM I NOT YOUR EMPEROR AND PRIEST?'**THE SO-CALLED CAESAROPAPISM AND ARCHBISHOPS OF RAVENNA*

Byzantine presence on the Apennine Peninsula lasted hundreds of years after the landing of troops of Emperor Justinian I. Byzantine influence was evident throughout Italy – the most strongly, however, reflected in the territories of Ravenna exarchate. There, at certain historical moments intermingled the influence of the caesaropapism with autocephaly of the bishopric (later archbishopric) in Ravenna. It seems that the concept of so called caesaropapism could not be generally applied to the Byzantine era, certainly not in Ravenna exarchate. The concept is suitable only for the period before and during iconoclasm. The certain characters of caesaropapism are reflected in the rituals of investiture of bishops and archbishops of Ravenna. They were also manifested in the relations of the archbishops of Ravenna to the Roman emperors in Frankish and Saxon period. The archbishops of Ravenna saw their own Byzantine investiture as the symbol of their independence on the Bishops of Rome. This independence, supported by autocephaly of the (arch)bishopric of Ravenna, was manifested in the form of the college of cardinals, who probably could (in the second instance) elect the Roman Pontiff. The autocephaly is the concept that cannot be used on the all medieval history of the (arch)bishopric of Ravenna. It is the same with the concept of caesaropapism. They may be used only in certain narrowly confined historical epochs of (not only) Byzantine Empire. Both terms and limits of their usage are applied in the text on the (arch)diocese of Ravenna during the Byzantine period and beyond that era until the middle of the 11th century. At that time, all the archdiocese achievements of the independence (as its autocephaly or the triple investiture of archbishops) completely disappeared and most of the power had been usurped by the Bishops of Rome.

doc. Mgr. Jan Stejskal, M. A., Ph.D.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

DVOJÍ PODOBA JEDNOTY – VÝVOJ ÚŘADU BRATRSKÉHO SOUDCE V ČESKÝCH ZEMÍCH A RZECZSPOLITÉ OBOJGA NARODÓW¹

Lucie Toman

RESUMÉ

Článek nastiňuje vývoj, k jakému došlo v organizační struktuře Jednoty bratrské v druhé polovině 16. století a v prvních desetiletích 17. století. Srovnává směr a charakter změn v dvou autonomních větvích církve existujících v českých zemích a *Rzeczpospolité Obojga Narodów*.

Klíčovou otázkou pro celoevropskou reformaci je podíl světských členů církve na správě sborů. V případě bratří se to dělo především prostřednictvím úřadu bratrského soudce. Jeho vztah ke knězi je zkoumán v několika rovinách. Důležitým momentem je trestání chybujících a vzpurných členů sboru – s čímž se pojí vliv na správu svědomí a ochranu čistoty učení a tedy případný soudcovský dozor nad duchovním správcem samým. Pozici pomocníka ve sboru pak může posilovat také závislost kněze na jím garantované hmotné podpoře, ale také způsob, jakým je soudce volen, tedy jak silný je jeho „mandát“.

Vývoj těchto vztahů je zachycen prostřednictvím normativních pramenů vymezujících působnost soudce. V českých zemích se bez ohledu na evidentní změny, kterým byla Jednota vystavena, tento úřad alespoň na úrovni normy drží v tradičních mezích. Naopak v *Rzeczpospolité* dochází k mnoha proměnám, které jsou motivovány úsilím o větší zainteresování patronů na osudech církve a snahou získat jejich ochranu a podporu.

SUMMARY

*TWO FORMS OF THE UNITY OF THE BRETHREN – THE DEVELOPMENT
OF THE ROLE OF ITS JUDGE
IN THE CZECH LANDS AND THE POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH*

The article gives an outline of a development of the organisational structure of the Unity of the Brethren in the second half of the 16th and the first decades of the 17th century. It compares the character and nature of changes to which two autonomous branches of one church were subjected: one in the Czech lands and the other in the Polish-Lithuanian Commonwealth. The key issue of the European reformation is the assistance of the lay Church members in Church administration. In the Unity of the Brethren this was done through the office of a judge. The relation between judge and priest is examined at several levels: Important moment is judge's right to punish erring and disobedient members of the Church as well as to supervise the conscience and protect the purity of faith which implies his possible supervision on priest himself. Judge's position of an assistant in the Church can be strengthened by priest's dependance on the financial support that he provides and also by the way he has been elected, i.e. the strength of judge's "mandate".

The development of these relations is shown through the testimony of normative sources that define the office of judge. In the Czech lands it has developed in a relatively traditional way regardless of the evident changes that the Unity of the Brethren underwent. On the other hand, in the Polish-Lithuanian Commonwealth the Unity has undergone many transformations which are motivated by the interest of patrons in the Church and their efforts to gain its protection and support.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Mgr. Lucie Toman
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

EPIZODY JEZUITSKÉHO PŮSOBNÍ V KATOLICKO-PROTESTANTSKÉM SOUŽITÍ MĚSTA TĚŠÍNA¹

Veronika Chmelařová

RESUMÉ

Slezské město Těšín patřilo od poloviny 16. století k sídlům, v nichž se střetávala katolická a protestantská víra. Proces rekatolizace zahájený konverzí vládnoucích Piastovců na počátku 17. století zde výrazným způsobem ovlivňoval řád Tovaryšstva Ježíšova. Studie se rozbořem pramenů administrativní a osobní povahy pokusila zachytit specifika reformního působení řádu ve městě a jeho vlivu na život městské komunity. Jezuitská pozornost se zde přesouvala od vyšších vrstev společnosti a zámeckého úřednictva k běžným obyvatelům města. Svými aktivitami jezuitští otcové ovlivňovali náboženskou i sociální sféru života těšínských měšťanů a významně se podíleli na utváření náboženského profilu města. Konflikty, které v průběhu tohoto procesu vznikaly, a to zejména po vybudování protestantského svatostánku v blízkosti Těšína, se staly podstatným rysem konfesijního soužití města a vnašely do zdejší společnosti problematickou otázku snášenlivosti. Studie tak ve svém závěru poukázala na obohacení náboženské, výchovné a sociální role jezuitů o novou diplomatickou rovinu.

SUMMARY

EPISODES FROM THE JESUIT ACTIVITY IN THE CATHOLIC-PROTESTANT MILIEU OF THE TOWN OF TĚŠÍN

The Silesian town of Těšín belonged from the mid 16th century to those places where the catholic and protestant faith were encountering each other. The recatolisation process initiated by the conversion of the ruling Piast dynasty at the beginning of the 17th century was significantly developed by the Society of Jesus. Through the analyse of historical sources of administrative as well as personal character this study tries to depict the specific features of the Jesuit presence in the town and its influence on the life of local population. The attention of Jesuits shifted from the upper class and castle officers to ordinary people here. As they had an influence on the religious and social sphere of life of the Těšín citizens the Jesuit fathers substantially shaped the religious profile of the town. The conflicts originating from the reformation process (mainly after the construction of a protestant temple near Těšín) were characteristic of the confessional coexistence in the town and introduced the problematic question of tolerance. The study therefore points to the diplomatic level of Jesuit contribution apart from its religious, educational and social features.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Bc. Veronika Chmelařová
studentka
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

MUŽ – SLOBODOMURÁR. HRA ALEBO PRESVEDČENIE?

Martin Javor

RESUMÉ

Slobodomurárske hnutie bolo od 18. storočia možno jediné necirkevné spoločenstvo, ktoré vylúčilo zo svojho prostredia ženy. Mužskosť slobodomurárstva bola zakotvená v základných slobodomurárskych dokumentoch, predovšetkým v „Starých povinnostiach slobodných murárov“, ktorými sa riadili aj lóže v Habsburskej monarchii. Príspevok je analýzou slobodomurárskych dokumentov a snaží sa nájsť odpoveď na otázku, či bolo slobodomurárstvo skutočne ideálnym spoločenstvom plným charity, filantropie, osvety, alebo to bola „panská hra“, či snobstvo, ktoré s ideálmi slobodomurárstva nemali veľa spoločného. V druhej časti príspevku citujem niekoľko zaujímavých dokumentov z druhej polovice 18. storočia z prostredia slobodomurárskych lóží Habsburskej monarchie. Predovšetkým pamäti slobodomurára, herca Josefa Christa sú vzácnym dokladom o pomeroch vo vnútri lóže. Doposiaľ nepublikovaná je aj lôžová kniha košickej lóže *Haladás*, z ktorej uvádzam časť o prijatí člena lóže do učňovského stupňa. Kniha nám otvára zaujímavý slobodomurársky svet plný symbolov, mystérií a rôznych foriem „mužských“ vzťahov.

SUMMARY

MAN FREEMASON. NOBLEMAN'S ISSUE OR CONVICTION?

Since the 18th century, the Masonic movement had been perhaps the only secular association closed to women. Anchored in the fundamental Masonic documents, especially in the “Old Obligations of Freemasons”, masculinity of Freemasonry also governed the lodges in the Habsburg monarchy. The article provides an analysis of Masonic documents and aims at settling the question of whether Freemasonry was indeed an ideal association founded on charity, philanthropy and education, or it was “nobleman’s issue” or smugness even, which did not have much in common with the philosophy of Freemasonry. In the other part of my article, several interesting texts related to Masonic lodges of Habsburg monarchy from the second half of the 18th century are quoted. The memoirs of a Freemason and actor Josef Christ in particular are precious evidence on the situation within the lodges. So far unpublished Masonic book of the Košice lodge Haladas is quoted in relation with the initiation ceremony of a member to apprenticeship level. The book offers an interesting Masonic world rich in symbols, mysteries and various forms of “male” relationships.

doc. PhDr. Martin Javor, Ph.D.
Inštitút histórie
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
ul. 17. novembra 1
080 01 Prešov

PŘÍSPĚVEK K ŽIVOTOPISU MSGRE. JANA ŠRÁMKA¹

Pavel Marek

RESUMÉ

Cílem příspěvku je podat stručný nástin životopisu kněze Msgre. Jana Šrámka (1870–1956), zakladatelské osobnosti českého politického katolicismu, tvůrce moderního křesťansko-sociálního hnutí na Moravě na přelomu 19. a 20. století a zakladatele a dlouholetého předsedy Československé strany lidové. Příspěvek si podrobněji všímá počáteční etapy Šrámkovy života, jeho studia na teologické fakultě v Olomouci a činnosti na prvním kněžském působišti v Novém Jičíně, na základě průzkumu archivních materiálů. Shrnuje v přehledu nejvýznamnější data z jeho politické kariéry jako stranického politika a státníka a v závěru článku autor předkládá několik tezí jako základ ke hledání významu Šrámkovy osobnosti v rámci českého politického katolicismu. Šrámka interpretuje jako stoupence sociálně-reformního proudu uvnitř katolického tábora usilujícího o prosazení modelu katolického sociálního státu. Vysvětluje jeho pojetí jednoty katolického politického tábora a hledá důvody, proč Šrámkovy politické koncepce nebyla všeobecně přijímána a nacházela oponenturu jak ve vlastních řadách, tak i na české a slovenské politické scéně.

SUMMARY

A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF MSGRE. JAN ŠRÁMEK

The aim of the study is to give a brief outline of the life of Msgre. Jan Šrámek (1870–1956), a priest and leading personality of the Czech political catholicism, a founder of the modern Christian social movement in Moravia at the turn of the 19th and 20th century, a founder and longtime president of the Czechoslovak People's Party. Based on the archive sources the contribution gives a detailed account of the early Šrámek's life, his studies at the Theological Faculty in Olomouc and activities as a priest in his first parish in Nový Jičín. It summarises the most significant dates of his political career as a party politician and statesman. In the conclusion the author presents several propositions that could serve as a basis for an interpretation of Šrámek's personality in the milieu of the Czech political catholicism. Šrámek is interpreted as a member of the stream of social reformers within the catholic side that aimed to introduce a model of a catholic social state. Apart from explaining Šrámek's concept of the unity of the catholic political side this contribution searches for reasons why his ideas were not generally accepted neither within his party nor on the Czech and Slovak political scene.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

KARDINÁL PIETRO GASPARRI – PŘEDNÍ MUŽ Vatikánské diplomacie

Marek Šmíd

RESUMÉ

Mezi výrazné osobnosti vatikánské politiky první poloviny 20. století bezpochyby patřil kněz, diplomat, univerzitní profesor a vzdělanec Pietro Gasparri (1852–1934), jenž byl v roce 1907 jmenován kardinálem. Po studiu teologie v Římě působil téměř dvě desetiletí na Katolickém institutu v Paříži. Po návratu do Říma byl jmenován arcibiskupem a vyslán jako apoštolský nuncius do Jižní Ameriky. Po návratu se zapojil do činnosti kurie a stal se sekretářem Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti. Vrcholem jeho životní a profesní kariéry bylo v roce 1914 jmenování státním sekretářem Apoštolského stolce, funkce srovnatelné s postem předsedy vlády. V této hodnosti vstoupil po první světové válce do kontaktu s mladým československým státem a spoluutvářel jeho církevní politiku. V církevně-politické sféře se významně zasloužil o uzavření Lateránských dohod s Itálií, jímž ukončil dlouholeté napjaté období ve vatikánsko-italských vztazích. Na funkci státního sekretáře rezignoval v roce 1930, kdy jej nahradil Eugenio Pacelli, budoucí papež Pius XII.

SUMMARY

*CARDINAL PIETRO GASPARRI – A LEADING PERSONALITY
OF VATICAN DIPLOMACY*

Pietro Gasparri (1852–1934) who was priest, diplomat, university professor, scholar and cardinal since 1907, belonged to important representatives of Vatican politics of the first half of the 20th century. After his theological studies in Rome he worked at the Catholic Institute in Paris for nearly 20 years. When he returned to Rome he was appointed archbishop and sent to the South America as an apostolic nuncio. After coming back he worked for the Curia and became secretary of the Congregation for Extraordinary Ecclesiastical Affairs. He reached his life and career peak in 1914 when he was appointed the Secretary of State of the Holy See, the position comparable to that of prime minister. In this office he came in diplomatic contact with the new Czechoslovakian state after the First World War and participated in the forming of its church policy. In a political-ecclesiastical sphere he had a significant impact on the conclusion of the Lateran Treaties with Italy which put an end to the longlasting tense relations between these two countries. He resigned from the office of secretary in 1930 when he was replaced by Eugenio Pacelli, the future pope Pius XII.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.
Historický ústav
Filozofická fakulta
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Branišovská 31a
370 05 České Budějovice

PROBLEMATIKA ČETNICTVA V INTERPELACÍCH NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ 1918–1925

Ondřej Kolář

RESUMÉ

Problematika bezpečnostních sborů patřila v meziválečném Československu k častým tématům interpelací v Poslanecké sněmovně Národního shromáždění. Předmětem kritiky se stávaly zejména skutečné i domnělé přehmaty četnictva, především na Slovensku a v pohraničních oblastech, kde v prvních letech existence republiky panovaly vzrušenější společenské poměry, dále byla věnována pozornost hmotnému zaopatření aktivních i vysloužilých četníků, národnostním záležitostem v rámci ozbrojeného sboru, postavení legionářů v četnictvu a otázce vytvoření četnické odborové organizace. Převážnou většinu interpelantů tvořili příslušníci levicových a menšinových politických stran.

SUMMARY

*GENDARMERY IN INTERPELLATIONS OF THE NATIONAL ASSEMBLY
IN THE YEARS 1918–1925*

In the inter-war Czechoslovakia the issue of security forces was treated very frequently as an object of interpellations in the National Assembly's House of Representatives. Objections were made to the gendarmery's real and alleged flaws, especially in Slovakia and frontier areas where the social conditions in the first years of the newly established republic were unstable. Other issues concerned the social security for active and retired gendarmes, questions of nationality and legionaries' status within the security forces and creation of gendarmery trade union. The majority of interpellators came from the left-wing and minority political parties.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Mgr. Ondřej Kolář
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

BOHUMIL LAUŠMAN VE SVÝCH KNIŽNÍCH EXILOVÝCH PUBLIKACÍCH

Jana Burešová

RESUMÉ

Článek přibližuje v dílčím aspektu osobnost sociálně demokratického politika první poloviny 20. století v Československu Bohumila Laušmana a jeho osudy v emigraci po únoru 1948. Hlavním cílem článku je ukázat v dobovém kontextu Laušmanovy názory na dvě historické události, kterých byl sám účasten jako aktivní politik. Jedná se o Slovenské národní povstání na začátku podzimu 1944 a souvislosti komunistického státního převratu v únoru 1948. Laušman o uvedených událostech napsal v emigraci knihy – slovensky *Pravda a lož o Slovenskom národnom povstaní. K siedmemu výročiu jeho vzplnutia* (Petrovec – Bačka 1951) a česky *Kdo byl vinen? Jak umírala československá svoboda* (Wien 1953).

SUMMARY

BOHUMIL LAUŠMAN IN HIS EXILE PUBLICATIONS

The article gives one aspect of the personality of Bohumil Laušman, the social democratic politician in Czechoslovakia in the first half of the 20th century as well as of his life in exile after February 1948. The main purpose of the study is to present Laušman's opinions of two historical events which he took part in as an active politician, this in the context of the period: The Slovak National Uprising at the beginning of autumn 1944 and the communist coup d'état in February 1948. In his exile Laušman wrote two books on these topics entitled *Pravda a lož o Slovenskom národnom povstání* (*The Truth and The Lie about the Slovak National Uprising*) in Slovak and *Kdo byl vinen?* (*Who Was Guilty?*) in Czech.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

Z ČINNOSTI LETECKÝCH INSTRUKTORŮ GENERÁLMAJORA JANA REINDLA V EGYPTĚ BĚHEM SUEZSKÉ KRIZE

Milan Vyhliďal

RESUMÉ

Československo se v průběhu padesátých let dvacátého století vypracovalo, pod „patronátem“ Sovětského svazu, na dvorního dodavatele zbraní násirovskému Egyptu. Jelikož egyptské ozbrojené složky kromě výzbroje a vybavení potřebovaly i vojáky, kteří budou schopni dováženou techniku náležitě využít v bitevním poli, byly uzavřeny i kontrakty na školení egyptských odborníků. Výcvik probíhal jednak na pracovištích v Československu, tak s ohledem na specifické podmínky i na půdě Egypta.

Úkolem této malé studie je přiblížit, jakým způsobem probíhaly, případně jaké nesnáze provázely, tyto zahraniční akce. Cílem bylo provést určitou sondu do činnosti instruktorské skupiny generálmajora letectva Jana Reindla. Skupina prováděla taktické školení egyptských pilotů na strojích Mig-15bis, tedy na strojích, které Československo do Egypta vyváželo. Celý průběh je navíc zasazen do tehdejšího dění na Blízkém východě. Právě Suezská krize a následný konflikt totiž činnost a členy skupiny významně ovlivnily.

Studie byla sepsána především na základě materiálů uložených ve Vojenském historickém archivu v Praze (fondy Hlavní politické správy, Hlavní kádrové správy, Kanceláře generálního štábu MNO), ve Správním archivu Armády české republiky v Olomouci (fondy personálních svazků vojáků z povolání) a konečně materiálů uložených v Národním archivu v Praze (fond Branně bezpečnostního oddělení ÚV KSČ).

SUMMARY

ACTIVITIES OF THE FLIGHT INSTRUCTORS THAT BELONGED TO THE GROUP OF JAN REINDL, A MAJOR GENERAL IN EGYPT, DURING THE SUEZ CRISIS

Having the Soviet support Czechoslovakia in 1950s came to represent the main weapon supplier to Egypt under Nasser. As the Egyptian Armed Forces needed not only arms and equipment but also soldiers able to use the imported technology on the battlefield, contracts about the training of Egyptian specialists were concluded. The training was held in Czechoslovakia as well as on Egyptian soil regarding the specific local conditions.

This brief study aims to depict what where these foreign activities like or what problems they encountered. It tries to give an insight into the work of instructors that belonged to the group of Jan Reindl, an Air Force major general. The group did the tactical training of Egyptian pilots with Mig-15bis, i.e. the jet fighters that were imported to Egypt from Czechoslovakia. All this is put into context of the events in Near East at that time. It was the Suez Crisis and the following conflict that significantly affected the activities and members of the group.

The study is based on the materials housed in the Military Historical Archive in Prague (the fonds of the Central Political Administration, the Central Cadre Administration, the General Headquarters office of the Ministry of Defence and Armed Forces), in the Administrative Archives of the Czech Army in Olomouc (the fonds about professional soldiers) and the materials housed in the National Archives of the Czech Republic in Prague (the fonds of the Defence Security Department of the Central Committee of the Communist Party).

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Mgr. Milan Vyhliđal
Zikova 24
779 00 Olomouc

DRUHÝ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ V ROCE 1964 A JEHO VLIV NA LIBERALIZACI VÝTVARNÉ TVORBY

Alena Kokešová

RESUMÉ

Studie se obecně zabývá Svazem československých výtvarných umělců v první polovině šedesátých let. Konkrétněji rozebírá jeho liberalizaci, projevující se ve změněné členské základně a v jeho činnosti. Důležitým mezníkem v procesu liberalizace byl II. sjezd Svazu československých výtvarných umělců roku 1964. Na něm bylo zvoleno nové vedení, nerespektující stranou předem schválené složení, ale naopak preferující liberálně smýšlející skupinu výtvarníků. Tím došlo k oslabení reálného vlivu strany a jejích představ vedení uvnitř svazu. II. sjezd dále schválil využívání abstraktní metody v umělecké práci a programově se otevřel západnímu umění. V návaznosti na sjezd došlo k diferenciaci textů zabývajících se výtvarným uměním, ve kterých se oslabil ideologická a kritická složka a naopak kvantifikovaly informační a odborné projevy, rozebírající širší škálu metod výtvarného vyjádření. Zvětšený zájem věnovaný alternativnímu výtvarnému vyjádření studie hodnotí jako nejpodstatnější liberalizační prvek, podporovaný po roce 1964 novým vedením Svazu československých výtvarných umělců.

SUMMARY

THE SECOND CONGRESS OF THE CZECHOSLOVAKIAN FINE ARTISTS UNION IN 1964 AND ITS INFLUENCE ON THE LIBERALISATION OF ART PRODUCTION

The study deals with the Czechoslovakian Fine Artists Union in the first half of the 1960s. It gives a detailed insight into its liberalization process based on the transformation of its membership and activities. The key event in this process was the Second congress of the Czechoslovakian Fine Artists Union held in 1964. The new leaders elected at the congress did not conform to those already approved by the Communist party. This reduced the party's influence within the Union. The Second congress also ratified the use of an abstract method in arts and deliberately opened itself to the art trends of the western world. This resulted in a variety of papers dealing with fine arts in which the ideology was reduced while other trends multiplied such as those dealing with a wider range of methods of artistic expression. The study points out the increasing interest paid to the alternative ways of artistic expression which it regards as the essential sign of liberalization supported after 1964 by the Czechoslovakian Fine Artists Union.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

Mgr. Alena Kokešová
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc

„JAK DÁL?“ – DIFERENCIACE ČESKOSLOVENSKÝCH EXILOVÝCH MÉDIÍ PO SRPNU 1968 JAKO VÝRAZ PROMĚNY EXILOVÉ VEŘEJNÉ SFÉRY¹

Petr Orság

RESUMÉ

Předložená studie se snaží na příkladu diferenciacie československých exilových médií po srpnu 1968 poukázat na jejich nezastupitelnou roli coby hlavního komunikačního prostředku a zprostředkovatele při oživení, redefinici a následném rozvoji exilové veřejné sféry v posrpnovém období na Západě. Změněná situace, v níž se ocitlo exilové hnutí poté, co se do jeho aktivit zapojili příslušníci masivní vlny posrpnových uprchlíků z okupovaného Československa, generovala celou řadu konsekvencí. Text dokládá, že podíl aktivní části posrpnových exulantů na rozvoji publikačních a vydavatelských aktivit byl pro další vývoj velmi podstatný. Studie popisuje, jak se s novou situací vyrovnala přední poúnorová exilová média, ale soustředí se zejména na publikace vzniklé v posrpnovém období. Mezi všeobecně zaměřenými exilovými tituly příspěvek rozlišuje dvě základní linie: servisně-informační bulletiny a zpravodaje (např. *Zpravodaj Čechů a Slováků ve Švýcarsku*, *Okno dokořán* či *Frankfurtský Kurýr*) a obsahově a intelektuálně náročnější tituly s výraznějším autorským zázemím. Mezi nimi se soustředí zejména na časopisy *Text* a *Listy*.

SUMMARY

*WHAT SHALL WE DO NOW? – THE DIFFERENTIATION OF CZECHOSLOVAK
EXILE MEDIA AFTER THE AUGUST 1968 AS AN EXPRESSION
OF TRANSFORMATION OF THE EXILE PUBLIC SPHERE*

Based on the example of a new differentiation of Czechoslovak exile media after the August 1968 the study tries to point out their irreplaceable role as the main means of communication and intermediary that helped to revive, redefine and subsequently develop the exile public sphere in the West in this period. The massive wave of Czechoslovak refugees who after the August 1968 engaged themselves in exile activities changed the situation with a number of consequences. The article gives an evidence of the importance of the 1968 group in their publishing activities that were substantial for further development of the exile. It also describes the reaction of the prominent media of the 1948 exiles on the new situation but it mostly concentrates on a publication activity in the after 1968 period. Among the generally oriented titles the article distinguishes two basic lines: informative bulletins and journals (e.g. *Zpravodaj Čechů a Slováků ve Švýcarsku*, *Okno dokořán* or *Frankfurtský Kurýr*) and more intellectually oriented titles with a strong author background such as *Text* and *Listy* which are in focus here.

Translated by Mgr. Eva Svobodová

PhDr. Petr Orság, Ph.D.
Katedra žurnalistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 10
771 47 Olomouc

THE AUTHORS AND SUMMARIES

prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Prof. PhDr. Jana Burešová, CSc. is working at the History Department of the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc. In her research she focuses on various topics of the 20th century history, especially position of women in society, transformations of country life and agriculture after the Communist putsch, emigration after the Second World War and regional history. She is an author of several books and many scholarly papers.

Bohumil Laušman in His Exile Publications

The article gives one aspect of the personality of Bohumil Laušman, the social democratic politician in Czechoslovakia in the first half of the 20th century, and of his life in exile after February 1948. It presents Laušman's opinions of the Slovak National Uprising in 1944 and of the communist coup d'état in February 1948 as he himself did in his books *Pravda a lož o Slovenskom národnom povstání* (*The Truth and The Lie about the Slovak National Uprising*) and *Kdo byl vinen?* (*Who Was Guilty?*).

Bc. Veronika Chmelařová

Bc. Veronika Chmelařová is an M. A. student in history and history of art at Palacký University in Olomouc. With a focus on the Silesian area her research interests are the Early Modern religious history, especially the confessionalisation, religious tolerance, baroque piety and culture.

*Episodes from the Jesuit Activity in the Catholic-Protestant Milieu
of the Town of Těšín*

The study depicts the activity of the Society of Jesus in the Silesian town of Těšín and its impact on life of the urban community during the period of recatolisation. It focuses mainly on the role of Jesuits in the forming of religious coexistence between catholic and protestant population.

doc. PhDr. Martin Javor, Ph.D.

Doc. PhDr. Martin Javor, Ph.D. graduated from the Philosophical Faculty of the University of Prešov where he majored in history and philosophy. There he also got his PhDr. title after defending his work entitled *The History of Freemasonry in Slovakia*. He got his Ph.D. at the Institute of History of SAS in Bratislava with his dissertation entitled *The Freemasonry in Bohemia, Moravia and Hungary in the 18th century*. Martin Javor is currently working as an university lecturer at the Philosophical Faculty of the University of Prešov. His specialisation is the history of Enlightenment in the Central and Eastern Europe with the focus on libertine movement and the history of the Slovak historiography.

Man freemason. Nobleman's issue or conviction?

Freemasonry lodges belong to the purely male societies which since its inception in 1717 has not accepted any members of the fair sex. The article deals with the "masculinity" in the freemasonry movement, it seeks to analyze member lists of the lodges and points to the aristocratic and fashionable nature of the freemasonry movement. Based on the archive documents the article further analyzes the position of a man – Freemason inside the lodge.

Mgr. Alena Kokešová

After graduating from the Silesian University of Opava Mgr. Alena Kokešová is currently pursuing her Ph.D. in Czech history at Palacký University in Olomouc. Her research interest is the Czechoslovakian history after 1956 with the main focus on the Czechoslovakian Fine Artists Union and its involvement in the political and cultural history of Czechoslovakia before 1989.

*The Second Congress of the Czechoslovakian Fine Artists Union in 1964
and its Influence on the Liberalisation of Art Production*

The study aims to analyse the influence of the Second congress of the Czechoslovakian Fine Artists Union in 1964 on the subsequent activities of the union expressed in the art production, organization of exhibitions, publications and creation of new esthetic concepts. It also deals with the

pre-congress period since the preparations for the congress led to changes of the managing board in the course of it. The new representatives subsequently gave way to the shift towards liberalization which was characteristic of the following period.

Mgr. Ondřej Kolář

Mgr. Ondřej Kolář graduated from the History Department of the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc where he is currently pursuing a Ph.D. His research interests are political and social history of the 19th and 20th century with focus on military history and criminalistics as well as their reflection in historiography and historical memory. He is also editor of the student anthology called Student History Papers, author of several articles on the Czechoslovak security forces in frontier areas of the state and co-author of the monography *Hanáci, držte se! Cesta olomouckého pluku první světovou válkou*.

Gendarmery in Interpellations of the National Assembly in the years 1918–1925

The article analyses the interpellations concerning the gendarmery made at the Czechoslovak National Assembly in the years 1918–1925, defines the main interpellation topics and the response of the Home Office and the General Headquarters. The study also tries to give a wider social and political background of these interpellations.

prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

Prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D. is currently employed as a professor at the History departments at the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc and Philosophical Faculty of the Catholic University in Ružomberok (Slovakia). His specialisation being the political and cultural history of the turn of the 19th and 20th century, he has been recently turning his attention to the phenomenon of the Czech Catholic Modernism, political catholicism and Church history with the focus on the Roman, Czechoslovakian, Orthodox and Old Catholic Churches. He is an author of twenty books, a lot of studies, articles and reviews.

A Contribution to the Biography of Msgre. Jan Šrámek

The aim of the study is to give a brief outline of the life of Msgre. Jan Šrámek, a priest and leading personality of the Czech political catholicism, a founder of the modern Christian social movement in Moravia at the turn of the 19th and 20th century, a founder and longtime president of the Czechoslovak People's Party.

PhDr. Petr Orság, Ph.D.

PhDr. Petr Orság, Ph.D. is working at the Department of Journalism of the Philosophical Faculty of Palacký University. He co-founded the local Centre for Cultural, Media and Communication Studies. He focuses mostly on the history of Czechoslovak exile media in the years 1968–1989. He is a joint author of the book entitled *Dějiny českých médií 20. století* (Prague 2010) and of many papers.

What Shall We Do Now? – The Differentiation of Czechoslovak Exile Media after the August 1968 as an Expression of Transformation of the Exile Public Sphere

The study depicts a new differentiation of Czechoslovak exile media after the August 1968 as a one of by-products provoked by the arrival of a huge wave of Czechoslovak refugees to the West. Apart from the already existing media of the 1948 exile new ones began to be created, mainly those of informative character. Relatively shortly afterwards new more demanding projects appeared, such as *Text* or later *Listy* through which the exiles as well as the regime opponents who stayed in Czechoslovakia articulated essential topics concerning Czechoslovak and foreign issues.

doc. Mgr. Jan Stejskal, M. A., Ph.D.

Jan Stejskal got his M. A. in Medieval Studies from Central European University in Budapest, Hungary and a Ph.D. from Palacký University in Olomouc, Czech Republic. Jan Stejskal worked at the Radio Free Europe/Radio Liberty as an archivist and information analyst and later as a researcher and consultant for PricewaterhouseCoopers. He teaches history and

historiography as an associate professor at Palacký University in Olomouc. His fields of interest are history of religion, especially Christian missions. He published books on medieval religious exile, on Byzantine influence in the West and essays on intertextuality in late medieval Europe.

'But am I not your emperor and priest?'
The so-called caesaropapism and Archbishops of Ravenna

The article focuses on the concepts of caesaropapism and autocephaly in the former exarchate of Ravenna. The text deals with the availability of both concepts in time and space on the background of the development of (arch) diocese of Ravenna since the time of Emperor Justinian I. until the middle of the 11th century, when formal independence of Ravenna archbishopric came to the end. It deals with the complex rituals of investiture of (arch)bishops of Ravenna. These rituals used to express the relationship to the secular (Byzantine) power, to its own (arch)diocese, and to the Bishop of Rome.

PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

PhDr. Marek Šmíd, Ph.D. is working as an university lecturer at the History Institute of the Philosophical Faculty of the University of České Budějovice. His research interests are ecclesiastical, political and cultural history of the 19th and 20th centuries. He published several studies and papers about the interwar Czechoslovakian catholicism.

Cardinal Pietro Gasparri – a Leading Personality of Vatican Diplomacy

Pietro Gasparri (1852–1934) who was priest, diplomat, university professor, scholar and cardinal since 1907, belonged to important representatives of Vatican politics of the first half of the 20th century. After his theological studies in Rome he worked at the Catholic Institute in Paris for nearly 20 years. When he returned to Rome he was appointed archbishop and sent to the South America as an apostolic nuncio. After coming back he worked for the Curia and became secretary of the Congregation for Extraordinary Ecclesiastical Affairs. He reached his life and career peak in 1914 when he was appointed the Secretary of State of the Holy See, the position comparable to that of prime minister. In this office he came in diplomatic contact with the new Czechoslovakian state after the First World War and participated

in the forming of its church policy. In a political-ecclesiastical sphere he had a significant impact on the conclusion of the Lateran Treaties with Italy which put an end to the longlasting tense relations between these two countries. He resigned from the office of secretary in 1930 when he was replaced by Eugenio Pacelli, the future pope Pius XII.

Mgr. Lucie Toman

Mgr. Lucie Toman graduated from the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc with an M. A., in Polish philology and history. She is currently pursuing a Ph.D. in Czech history at the History Department of this university. Her specialisation is the Early modern Church history in Central Europe, especially the history of the Unity of the Brethren in the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Two Forms of the Unity of the Brethren – the Development of the Role of its Judge in the Czech Lands and the Polish-Lithuanian Commonwealth

The study aims to depict the role of judge in the organisational structure of the Unity of the Brethren. Its central theme is the relation between spiritual Church leaders and their lay helpers and the changes of this relation during the second half of the 16th and the first decades of the following century in the different settings of both the Czech lands and the Polish-Lithuanian Commonwealth.

Mgr. Milan Vyhlídal

Mgr. Milan Vyhlídal graduated from the Philosophical Faculty of Masaryk University in Brno with an M. A. in history. He is currently pursuing his Ph.D. in history at the Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc.

*Activities of the Flight Instructors that Belonged to the Group of Jan Reindl,
a Major General in Egypt, during the Suez Crisis*

The study gives an insight into the work of the group of Jan Reindl, a major general and head of Czechoslovakian flight instructors in Egypt in 1956.

Translated by Mgr. Eva Svobodová, doc. Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.,
doc. PhDr. Martin Javor, Ph.D.